

Verveningen in de beginjaren van de Maatschappij Helenaveen

Inhoudsopgave Verveningen in de beginjaren van de Maatschappij Helenaveen

Verveningen in de beginjaren van de Maatschappij Helenaveen.....	1
23 augustus 1856 Verveningen van de Maatschappij Helenaveen in 1855.....	1
21 augustus 1858 Verveningen van de Maatschappij Helenaveen in 1857.....	2
27 augustus 1859 Verveningen van de Maatschappij Helenaveen in 1858.....	2
26 februari 1875 Verveningen van de Maatschappij Helenaveen in 1874.....	4
26 februari 1877 Verveningen van de Maatschappij Helenaveen in 1876.....	4
22 maart 1878 Verveningen van de Maatschappij Helenaveen in 1877.....	4
11 mei 1879 Verveningen van de Maatschappij Helenaveen in 1878.....	5
26 augustus 1880 Verveningen van de Maatschappij Helenaveen in 1879.....	5
7 april 1881 Verveningen van de Maatschappij Helenaveen in 1880.....	7
18 februari 1882 Verveningen van de Maatschappij Helenaveen in 1881.....	7
13 maart 1883 Verveningen van de Maatschappij Helenaveen in 1882.....	8
20 maart 1884 Verveningen van de Maatschappij Helenaveen in 1883.....	8
6 mei 1886 Verveningen van de Maatschappij Helenaveen in 1885.....	9
6 mei 1888 Verveningen van de Maatschappij Helenaveen in 1887.....	9
15 mei 1889 Verveningen van de Maatschappij Helenaveen in 1888.....	9
12 maart 1890 Verveningen van de Maatschappij Helenaveen in 1889.....	10
17 april 1891 Verveningen van de Maatschappij Helenaveen in 1890.....	11
1 december 1892 Verveningen van de Maatschappij Helenaveen in 1892.....	11
31 maart 1894 Verveningen van de Maatschappij Helenaveen in 1893.....	12
29 juni 1942 Verveningen van de Maatschappij Helenaveen in 1942.....	12

9 maart 1838 Reeds vroeger is de aandacht gevestigd op de inlandsche veenderijen, welke belangen door den steeds toenemenden invoer van steenkolen worden benadeeld, en moet de regering thans met des te meer aandrang de heffing van een regt op den invoer van deze vreemde brandstof aanprijzen, sedert het bij ondervinding blijkt, dat in de groote fabrieken er ook voor de stoomwerktuigen de turf als zeer dienstbaar is te beschouwen; kunnende tot voorbeeld onder anderen strekken, dat in stoom suiker raffinaderijen en in sommige bierbrouwerijen te Amsterdam, een ton turf per mud steenkolen wordt verbruikt; terwijl in andere gewesten de turf uitsluitend of voor het grootste gedeelte gebezigd wordt.

21 juli 1852 **STATISTIEK OVER 1851 (*)**.

[...]

15 VEENDERIJEN. Verveend 581,927 tonnen turf.

AMBACHTS- EN FABRIEKSNIJVERHEID. [...] Voorts gunstig de steen, pannen en pottenbakkerijen, nochtans te Deurne kwijnend, [...]

23 augustus 1856 **Verveningen van de Maatschappij Helenaveen in 1855**

20 Tot het verveenen van peelgronden zijn sedert het vorige verslag geene concessiën meer verleend. Omtrent de bestaande kan over het jaar 1855 het navolgende worden medegedeeld:

1. Betrekkelijk de verveening door J. van de Griendt c. s. onder Deurne:

25 Dat van 15 Maart tot 30 November zijn uitgegeven 48,374 daggelden. – Men heeft gefabriceerd 220,000 ton lange of fabriekturf.

Twee zijwijken zijn aangelegd ter respectieve lengte van 374 en 273 ellen, de eerste op het aan de ondernemers behorende terrein, de tweede op het gepachte gedeelte; terwijl het hoofdkanaal 488 ellen is verlengd.

30 Voor de boekweitteelt zijn omgekapt 98 bunders, en omgegraven tot het uitdroogen of inklinken van het veen 149 bunders.

Tot bouwland zijn aangelegd ongeveer vier bunders, waarvan de oogst voldoende is geweest. – 70 bunders zijn onder bewerking voor het steken van turf.

Het vervoeren van den turf met eigen schepen, heeft geregeld plaats.

35 Tot huisvesting der arbeiders beslaan geschikte keeten, welke te zamen door ongeveer 240 personen worden bewoond.

De gezondheidstoestand is gunstig geweest; tweemaal per week komt een geneesheer op het veen-terrein, die van wege de ondernemers bezoldigd wordt.

40 Men heeft alle reden te gelooven, dat de onderneming voor de deelhebbers op den duur voordeelig zal zijn, en dat die zich hoe langer hoe meer zal uitbreiden.

21 augustus 1858 **Verveeningen van de Maatschappij Helenaveen in 1857**

Verveeningen. Ten aanzien van de verveeningen onder Deurne in het zoogenaamde Helenaveen, onder directie van J. van de Griendt te 's Bosch, kan over 1857 worden medegedeeld, dat het steken van turf steeds met kracht wordt voortgezet, als zijnde

45

Maart tot November door de ambtenaren van 's rijks belastingen gepeild geworden 162,507 ton lange turf der 3e klasse; terwijl daarenboven door of van wege de ondernemers, uit de aanliggende veengronden van de gemeente Deurne, nog 200,000 ton turf 3e klasse en 500 ton van de 1e klasse gefabriceerd zijn.

50

Het hoofdkanaal (Helena-vaart) is dat jaar niet verder doorgetrokken, doch is in de verdere strekking over 500 ellen lengte de bovenveen afgevoerd. Nieuwe zijwijken zijn er nog niet aangelegd.

55

In de maand Mei 1857 is een aanvang gemaakt met het afbranden van het veenterrein voor de boekweitteelt, en zijn met boekweit bezaaid 90 bunders onder Deurne en 213 bunders onder Horst; zij er thans in de Helena-veen 150 bunders begript en voor de

60

boekweit bekept, en onder Horst 275 bunders. De boekweitteelt heeft dat jaar buitengewone resultaten opgeleverd, doordien elke bunder gemiddeld 21 mudden heeft opgebracht.

65

Negen bunders waren tot bouwland aangelegd, die mede een gunstige uitkomst hebben opgeleverd. Het aantal woningen is niet vermeerderd en ook de bevolking is niet toegenomen. In de maand Oktober is een der bestaande steenen gebouwen tot noodkerk ingerigt, waarin dagelijks dienst wordt verrigt.

70

De gezondheidstoestand der bevolking is steeds gunstig gebleven.

75

Deze onderneming is thans overgebracht in eene maatschappij, waaruit zal voortvloeijen dat in 1858 nog met meer kracht zal worden gewerkt.

80

In navolging van deze onderneming, zijn in November 1857 onder de gemeente Deurne verpacht ongeveer 400 bunders voor de boekweitteelt; dit voorbeeld is reeds eveneens gevolgd onder de gemeenten Zevenum en Venraij (Limburg.)

85

In de veenderij genaamd den Diepenhoek, onder Someren zijn gepeild 35482 en onder de gemeenten Deurne, Asten en Bakel 336294 ton turf.

27 augustus 1859 **Verveeningen van de Maatschappij Helenaveen in 1858**

Verveeningen. Tot het verveenen van peelgronden zijn 1858 geene koncessien verleend; omtrent de bestaande kan het navolgende worden medegedeeld:

85

1°. De verveening in het zoogenaamde Helenaveen, gemeente Deurne, onder directie van J. van de Griendt te 's Bosch, werd ook in 1858 geregeld voortgezet; eene Maatschappij heeft zich echter daartoe gevormd, waarvan de statuten zijn goedgekeurd bij koninklijk besluit van 31 December 1857 No. 66.

90

Het steken, afbanken, droogen, opzetten en vervoeren van turf heeft onafgebroken plaats gehad; daartoe zijn aan dagg. besteed ongev. 60,000 dagl.

95

Voor het verlengen van het veenkanaal 15,000 dagl.

100

Aan het begreppen, grond omwenden, gelijkmaken,

105

zaaijen, inzamelen en dorschen van boekweit 5,000 dagl.

110

Idem onder Horst (Limburg) 13,000 dagl.

115

Te zamen ongeveer ... 93,000 dagl.

De verveening heeft opgeleverd:

Op de eigendommen der maatschappij, volgens de peiling der ambtenaren van 's rijks belast. 257,546 ton turf 3e kl.

120

Op de gepachte 5 bunders onder ton turf 3e kl.

125

Deurne 65,000 ton turf 3e kl.

130

Op het partikulier terrein 125,000 ton turf 3e kl.

135

Idem Idem 1,800 ton turf 3e kl.

Te zamen 449,316 ton turf

140

Het veen of hoofdkanaal doorgetrokken zijnde tot aan Soemeer, heeft thans eene lengte van ruim 10.000 strekkende ellen met een waterspiegel van 10 el, bij eene diepte van 1.60 el.

145

Uit dit kanaal zijn vier zijwijken in onderscheidene rigtingen door de verveeningen gegraven, van eene gezamenlijke lengte van 1.500 el, bij eene breedte op den waterspiegel, die van 7 tot 9 el verschilt.

150

De ontginning heeft opgeleverd:

In het Helenaveen 119 met boekweit bezaaide bunders, welke ongeveer 2,900 mudden boekweit hebben geleverd.

155

Hiervan werden 22 bunders te velde staande boekweit verpacht voor den gemiddelden prijs van f126.- per bunder.

160

Onder Horst zijn eveneens 275 bunders tot de boekweitteeld gebezigd, welke ongeveer

Naspeuringen van Paul Theelen: Verveningen in de Peel

8,000 mudden boekweit hebben opgeleverd; hieronder is begrepen de opbrengst van 100 bunders die te veld staande verpacht zijn voor den gemiddelden prijs van 130 per bunder.

110 De steenen gebouwen zijn niet vermeerderd, alleen de keeten voor het werkvolk zijn met twee vermeerderd, terwijl een dezer ter voorziening eener dringende behoefte tot smederij is ingerigt.

De vaste bevolking bedroeg 45 mannen, 45 vrouwen en 128 kinderen, te zamen 218. Gelegenheid tot onderwijs wordt dringend vereischt.

115 De gezondheidstoestand heeft niets te wenschen overgelaten. Ofschoon deze zomer hevige veen- en heidebranden de omstreken teisterden, zoo heeft men in de hier bedoelde veenderij, weinig beduidende schade daardoor geleden. Het vervoer van den turf geschiedt deels met schepen van de maatschappij, deels met andere schepen; uitsluitend tot dit vervoer worden 8 (of 3?) schepen door de onderneming gebezigd.

120 Van uit het Noorderkanaal zijn aan sluis no. 13 der Zuidwillemsvaart geschut 216 vaartuigen met turf bevracht, metende te zamen 13.902 ton, alsmede aan sluis no. 11 met inbegrip van de schepen belast met turf uit de Somersche en Astensche Peel, 126 vaartuigen, metende te zamen 1,249 ton, alzoo in totaal 342 vaartuigen, metende 15,151 ton.

125 2°. Door de gemeentebesturen van Deurne en Liessel, [....]

1 augustus 1858 * **ASSEN**, 30 Julij. Sedert eenige jaren is men in deze omstreken, voornamelijk in het Helenaveen, begonnen met de peel te ontginnen, en wel voor de boekweitteelt, hetgeen telkenjare gunstige resultaten heeft opgeleverd. Dien ten
130 gevolge heeft men dan ook een groot aantal gemeentegronden tot dat einde verpacht, welke thans voor het grootste gedeelte in ontginning zijn gebragt. De veenboekweit staat thans in vollen bloei en belooft eene buitengewone opbrengst. De Zondag 11. alhier in de omstreken geheerscht hebbende storm heeft veel schade in de tuinen aangerigt, doordien aan de boomen, welke eenigzins aan den wind blootgesteld waren
135 aanmerkelijke nadeel is toegebragt; het grootste gedeelte van het veelbelovend ooft is afgewaaid. De boekweit heeft hier en daar een weinig geleden, die in de peel is bijna onbeschadigd. De aardappelen staan uitermate schoon en beloven eene dubbele opbrengst, de thans geroid wordende zijn groot van stuk en lekker van smaak; van de ziekte heeft men nog geene sporen ontdekt.

140 31 december 1858 **MAATSCHAPPIJ**.

In 1858 werd de N.V. Maatschappij Helenaveen opgericht, omdat het bedrijf veel kapitaal nodig had. Uitgegeven werden 2000 aandelen van f500 waarvan er 1450 werden geplaatst. De aangekochte veenderijen bedroegen inmiddels 900 ha eigendom. In 1858
145 kocht de Maatschappij nl. 300 ha veengrond van de gemeente Horst. De comparanten van de vennootschap waren Jan van de Griendt te 's-Hertogenbosch, Nicolaas van de Griendt te 's-Hertogenbosch en George Carp te Breda. Het Bestuur bestond uit een directeur die tevens lid en voorzitter was, vier gewone leden en vier commissarissen. Ieder lid moest destijds vier aandelen op zijn naam bezitten. Deze aandelen bleven in de kas
150 der maatschappij als onderpand voor het beheer van de bestuurders. De directeur moest 20 [of 30?] aandelen in eigendom hebben, welke werden bewaard in de kas van de Maatschappij Helenaveen. Zijn salaris bedroeg f2000. De commissarissen - welke toezicht uitoefenden - moesten minstens 2 aandelen bezitten.

155 24 februari 1859 27. Bij besluit van den 13e Mei daaraanvolgende werd bepaald aanvraag te doen tot het plaatsen van stallen langs de ZuidWillemsvaart, ten einde de toogpaarden voor besmettelijke aanradingen te vrijwaren en de kosten der toogers zooveel doenlijk te bezuinigen.

160 9 juni 1859 De ondergeteekende geeft bij deze te kennen, dat er in zijn pakhuis te *Helena-Veen* steeds voorradig is en verkrijgbaar, **BESTE HOLLANDSCHE ASCH** à 40 centen per mud

Helena-Veen den 9 Junij 1859

J. DECKERS.

165 30 augustus 1859 [...] Wat betreft de ontginning van afgeveende gronden, men heeft te Helenaveen (gemeente Deurne) daarmede proeven genomen, die gunstige uitkomsten hebben opgeleverd.

170 22 september 1859 TE KOOP GEVRAAGD:

Gebruikte MATERIALEN en **AANHOORIGHEDEN** eener SCHEEPSTIMMERWERF, geschikt voor den

aanleg eener Nieuwe Werf.
's Bosch, J. VAN DE GRIENDT.
20 September 1859. (9938)

175

1 november 1859 Rector T.L. [Theodorus] van de Eijnde in functie. Geboren in Gemert.

7 november 1859 overleden: Nuijts, Josephus Martinus; Rector in Helenaveen, 45 jaar oud. Ziekte: "de zenuwe zinkenkoorts".

180

31 december 1859 de eerste onderwijzer van Helenaveen werd Clemens d'Haene.

11 september 1861 LIESSEL, 4 Sept. Als eene zeldzaamheid kan men van hier melden, dat in het naburige Helenaveen en van daar naar hier gaande de aardappelen op de veengronden nog even goed staan als in de maand Mei, en dat noch aan de knol noch aan het loof eenig bederf te bespeuren is. (N.Noordb.Ct.)

185

11 augustus 1864 - De nacht van 3 op 4 dezer is voor de gemeente Asten en omstreken zeer noodlottig geweest. Van de ruim 4000 bunders boekweit die in de veenen van Venray, Sevenum, Horst, Deurne, Helenaveen en Asten prachtig en in vollen bloei te velde stonden, is in dien noodlottigen nacht het grootste gedeelte totaal bevroren, zoodat de geleden schade minstens twee ton kan belooopen. Bij deze ramp heeft zich echter eene opmerkenwaardige bijzonderheid voorgedaan, die nadere vermelding verdient. Een der boekweitverbouwers, voorstander van proefnemingen, heeft volgens de jongst methode een gedeelte van zijn boekweitvelden, ter bevordering der vruchtzetting, met honing gesleept. Die perceelen zijn genoegzaam geheel van de vorst bevrijd gebleven, terwijl de naburige geheel weg zijn. Het slepen met honig schijnt dus ook een voorbehoedmiddel tegen vorst te wezen. N. R. C.

190

195

200

18 september 1869 **HELENAVEEN**, 16 Sept. In het vorige jaar werd alhier onder meer aanderen een aardappel geroid van meer dan gewone grootte als hebbende eene zwaarte van 6 oncen. Deze aardappel in de lente dezes jaars gepoot op eene afzonderlijke plaats in den tuin van den heer D. alhier, werd Zaterdag jl. geroid en bragt de aanzienlijke hoeveelheid van honderd drie en vijftig allen zuivere gezonde aardappelen op, wegende te zamen vijf en twintig halve Ned. kilo. Ook staat alhier aan het schoolhuis een drie-jarig perzik boompje, dat dit jaar, voor de tweede maal dragende, bijna drie honderd overschoone perziken heeft opgeleverd.

205

26 februari 1875 **Verveningen van de Maatschappij Helenaveen in 1874**

De bevolking van het Helena-veen groeit in den laatsten tijd sterk aan; en er is ook alle reden toe. De tabaksteelt geeft er gunstige uitkomsten; in het afgelopen jaar o. a. bedroeg het aandeel der planten f600 tot f700 per hektare. Een gezin van zes of zeven flinke arbeiders kan twee hektaren bewerken en bijgevolg ongeveer fl300 's jaars besommen, ongerekend natuurlijk hetgeen er buitendien te verdienen valt.

215

26 februari 1877 **Verveningen van de Maatschappij Helenaveen in 1876**

In het slechts weinige jaren oude Helenaveen werden in 1876 de wijken met 520 M. verlengd. De verveening leverde 171,600 hectoliter turf op. Eene oppervlakte van 244 hectaren werd bezaaid met boekweit; 8 hectaren werden in cultuur gebracht, zoodat op het einde van 1876 132 hectaren in cultuur waren. Voor verschillende werkzaamheden werden besteed 78.279 dagloonen. Van de in aanbouw zijnde R. kath. kerk werd het metselwerk tot 2 meter boven den beganen grond opgetrokken; 10 arbeiderswoningen vierden bijgebouwd; op de scheepstimmerwerf waren gedurende het jaar 7 werklieden werkzaam. De vaste bevolking van het Helenaveen bestaat thans uit 90 huisgezinnen met 520 zielen.

225

16 december 1877 Het Gemeentebestuur van DEURNE en LIESSEL zal op Maandag 24 December e. k., des voormiddags te 10 uur, in het openbaar Verkoopen: ZESTIEN MILLIOEN STUKS PUIKJE DROGE TURF, uitmuntend geschikt zoowel voor Particulier gebruik als voor Steen- en andere Fabrieken, staande in de onmiddellijke nabijheid van het nieuwe kanaal van Deurne en Liessel. Bijeenkomst bij de Turf nabij de Directieket in de Gemeente-Veenderij. (46385)

230

22 maart 1878 **Verveningen van de Maatschappij Helenaveen in 1877**

Omtrent het Helenaveen kunnen wij over 1877 de volgende bijzonderheden melden: De wijken werden met 510 M. verlengd en de verveening leverde op 1 997,555 HL. turf.

235

Eene oppervlakte van 10 hectaren werd bezaaid met boekweit en 7 hectaren werden ontgonnen, zoodat met ult. Dec. reeds 139 hectaren in cultuur waren. Voor verschillende werkzaamheden werd f72,210 aan dagloonen uitgegeven.

240 Zes arbeiderswoningen, eene tabakschuur en eene vlasschuur werden bijgebouwd, terwijl van de in aanbouw zijnde kerk het metselwerk 5 M. boven den grond werd opgetrokken. Op de scheepstimmerwerf konden gemiddeld 7 man geregeld werk vinden. De kolonie telde op 31 December 99 huisgezinnen met 560 zielen. (H.)

245 19 maart 1879 **Deurne**, c. a., 17 Maart. Het in eigen beheer door het Bestuur dezer gemeente gegraven wordende kanaal door de Peel nadert zijne voltooiing. In het afgelopen jaar is het kanaal op Noord-Brabantsch grondgebied met 4302 meter verlengd. Daarvoor werd uitgegeven een bedrag van ruim f69.000. In den loop van dit jaar stelt men zich voor, het kanaal te voltooiën en wel tot de draaibrug in den

250 Staatspoorweg, nabij het station Helenaveen. De kosten hiervan zullen vermoedelijk nog f35.000 bedragen.
[elders lezen we: De uitgaven worden ruimschoots gevonden in de opbrengst van de turf, die uit de verveening voortkomt.]

255 11 mei 1879 **Verveningen van de Maatschappij Helenaveen in 1878**

HELENAVEEN, 10 Mei. Onze streek breidt zich van jaar tot jaar uit. In 1878 werden de wijken 500 M. verlengd, weder 8 hectaren in cultuur gebracht en 6 arbeiderswoningen en een tabaksschuur bijgebouwd.

De vaste bevolking bestond op 1 Januari uit 109 huisgezinnen, tellende 577 inwoners
260 De vervening heeft 814,000 dubbele hectoliters turf opgebracht; voor verschillende werkzaamheden werden 62,830 dagloonen uitbetaald. De bouw der R. K. kerk wordt slechts langzaam voortgezet.

25 juni 1878 * **DEURNE**, 22 Juni. Naar wij vernemen, is eerlang de beslissing der Regeering te verwachten op de door den heer J. van de Griendt te 's-Bosch, in hoedanigheid van directeur der Maatschappij tot ontginning en verveening van de Peel, genaamd "Helenaveen" gevraagde concessie tot: a. het verlengen en doortrekken van het aan die maatschappij behorend kanaal, genaamd de Helenavaart" tot aan den staatsspoorweg van Eindhoven naar Venloo onder Deurne en het doen aansluiten van dat
270 kanaal aan de in dien spoorweg gelegen draaibrug bij de halte "Helenaveen" en b. het voortzetten der verveening en ontginning, van eene uitgestrekt van 900 hect. peel- en heidegrond onder Deurne (Noord-Brabant) en Horst (Limburg.)

26 augustus 1880 **Verveningen van de Maatschappij Helenaveen in 1879**

275 Het Helenaveen, gelegen deels in de gemeente Horst (Limburg), deels in de gemeente Deurne en Liessel (N.-Brabant) leverde in 1879 eene hoeveelheid van 918,139 ton lange turf op, dat is 104,137 ton meer dan in 1878. Daardoor werd eene oppervlakte van 23 hectaren uitgeveend, zoodat op het einde van 1879 de verveende oppervlakte in het geheel 437 hectaren bedroeg. Van deze waren 153 hectaren tot bouwland en moestuin
280 ontgonnen. De oogst was gunstig. De vaste bevolking beliep 747 zielen, verdeeld in 183 huisgezinnen.

11 maart 1880 Bij Koninklijk besluit van 23 Februari 1880 is onder zekere door den Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid vast te stellen voorwaarden, aan de
285 Maatschappij genaamd "Helenaveen" concessie verleend of verlengd tot het verveenen en ontginnen van de gronden aan de Maatschappij voornoemd toebehoorende, tot het doortrekken van het kanaal tot aan de burg bij de halte Helenaveen in den Staatsspoorweg Helmond-Venloo tot het graven van een bassin aldaar. De concessie tot verveening en ontginning is verleend voor dertig jaren.

290 23 maart 1880 * **DEURNE**, 23 Maart. De wijken in ons Helenaveen werden in 1879 met 900 M. verlengd. Het kanaal met de wijken heeft thans een lengte van 33,432 M. De vervening bracht 918,137 ton turf op en met 1°. Januari 1880 waren 152 hectaren in cultuur. De vaste bevolking bestaat uit 619 personen.

295 27 maart 1880 **Deurne**, 25 Maart. Omtrent de exploitatie der verveening in het Helenaveen onder deze gemeente kan worden gemeld, dat op het einde van 1879 reeds 152 hectaren in cultuur waren en dat de vervening 918,137 tonnen turf opleverde. Nieuwe woningen werden niet gebouwd; de vaste bevolking op 1 Januari 1880 bestond uit 107
300 huisgezinnen met 619 zielen. De wijken werden met 900 meter verlengd, zoodat het kanaal met de wijken thans een lengte heeft van 33,432 meter.

21 augustus 1880 **Helenaveen**, 20 Aug. Het sedert ongeveer 30 jaren bekend geworden Helenaveen, grensplaats tusschen Limburg en Noord-Brabant, gelegen op drievierde uur van het station der Staatsspoorwegen, bekend door de enorme opbrengst van lange turf, heeft zich gedurende de laatste vijf jaren toegelegd op het telen van tabak, en is daarin aanmerkelijk vooruitgegaan. Op deze uitgestrektheid van uitgeveende gronden, tusschen Horst en Deurne, heeft men, behalve de bouwlanden en moestuinen, geheele velden met tabak beplant, waarvan de oogst vooral dit jaar aanzienlijk schijnt te worden. Het gehucht telt eene vaste bevolking van ongeveer 570 zielen. Daarenboven vinden nog dagelijks een groot aantal vreemdelingen, zoowel Duitschers als Hollanders (meestal van Overijsel), hier hun bestaan. Alhoewel men reeds een aantal pakhuizen voor het bewaren van tabak heeft, bouwt men nog dagelijks nieuwe woningen, zoodat men met recht durft onderstellen, dat deze weleer woeste grond, in weinige jaren in een plaats van welvaart zal veranderd zijn, waartoe het daarbij gelegen kanaal, niet weinig zal bijdragen.

21 augustus 1880 * **HELENAVEEN**, 20 Aug. Deze gemeente, die nog maar een 30-jarig bestaan heeft, mag zich voortdurend in een zekere mate van welvaart verheugen. Behalve de ontginning der veengronden, waardoor aan honderden handen uit de verst verwijderde gewesten, zelfs uit het buitenland, werk, verschaft wordt, levert de tabaksteelt geen geringe voordeelen op. Geheele velden, zoover het gezicht maar reiken kan, zijn daarmede bebouwd en in geen der laatste jaren heeft dit artikel zooveel beloofd als thans. Groote planten, stevig op stengel en breede bladeren, voorspellen een zeer voordeeligen oogst. Men begint reeds met het plukken. Deze tabak, getrokken van Manilla-zaad, is daarenboven zeer gezocht. De boekweit op deze losse gronden staat allerprachtigst en belooft een buitengewone opbrengst.

28 augustus 1880 **Venloo**, 26 Aug. De verwachting en de opbrengst van de veldgewassen zijn over 't algemeen, dit jaar, in deze streken nog al gunstig te noemen. De meeste hoofdproducten, zooals tarwe, rogge, gerst en haver, zijn reeds meerendeels binnen, en hebben een tamelijk beschoot opgeleverd, bijzonder over de haver hoort men aller tevredenheid.

Met het afmaaien van boekweit heeft men een begin gemaakt; de opbrengst hiervan is evenwel verschillend; eenige stukken beloven veel, andere integendeel minder, hetwelk men toeschrijft aan den in 't begin van het voorjaar geheerschte hebbende kouden N. O. wind.

De zomeraardappelen hebben ruim opgeleverd; bij de winteraardappelen begint men wel op eenige stukken de jaarlijks terug komende ziekte te bemerken; en daar men, volgens sommige landbouwers, vreest, dat deze toeneemt, zal men zich haasten met het rooien hiervan; wat qualiteit evenals quantiteit aangaat, heeft men in tal van jaren niet zulke goede opbrengst gehad; vele stukken worden hiervan reeds onuitgedaan verhandeld; de prijzen zijn nog zeer variëerend, doch minder dan vorige jaren.

De eerste groenten, zooals: erwten, boonen, wortelen, enz. hebben ruim opgeleverd, en nog al tamelijk hoge prijzen zijn daarvoor bedongen geworden. Snij- en tuinboonen zijn overvloedig; hiervoor wordt de prijs van 6 à 9 cent per kilo besteed, terwijl deze in vorige jaren tot 12 cent hebben gekost.

Komkommers en Augurken, hoewel deze door de thans aanhoudende droogte en warme dagen meer hebben opgebracht, dan men aanvankelijk had gemeend, laten toch nog, in vergelijking met andere jaren, veel te wenschen over: de prijzen hiervan beloopt tusschen 60 à 72 cent naar gelang der grootte.

Omtrent de najaarsgroenten koestert de landbouwer goede hoop, daar de verschillende moessoorten een goed aanzien hebben, en de plant meer ontwikkeld en vaster is, dan in vorige jaren het geval was, bijzonder de herfstwortelen, welke men hier nog al tamelijk veel trekt, beloven een goede opbrengst.

Het grasgewas, hoewel dit een goed aanzien heeft, hangt de opbrengst hiervan nog meer of min af aan de komende weersgesteldheid.

Aangaande de verwachting omtrent het verschillend fruitgewas, is men wel teleurgesteld, want de fijne vruchten zijn schaarsch, peren weinig, appelen integendeel meer; doch de prijzen blijven, met vorige jaren vergeleken, hiervan nog steeds hoog.

De bijenhouders, die men aanmerkelijk tusschen hier en Helenaveen vindt, zijn over het algemeen zeer tevreden en vleien dit jaar zich in een rijke opbrengst te verheugen, daar hier in 't algemeen de korven aanmerkelijk zwaarder zijn dan het vorige jaar.

7 april 1881 **Verveningen van de Maatschappij Helenaveen in 1880**

Omtrent het Helenaveen, onder Deurne, kan het navolgende worden medegedeeld: De
370 wijken zijn verlengd met 500 meters. Het kanaal is voltooid tot aan den
Staatsspoorweg; de geheele lengte van het kanaal met de wijken bedraagt thans 35,472
meters. De verveeniging wordt met kracht voortgezet; ze leverde in 1880 1,007,541
tönnëh turf; bij het einde des jaars waren 160-hectaren in cultuur gebracht. De
bevolking bestaat thans uit 106 huisgezinnen met 511 zielen.

5 september 1881 Maakt men tegenwoordig papier niet enkel uit lompen, maar ook wel
uit hout, stroo en verschillende planten, een Duitscher meent nog op voordeeliger
wijze papier te kunnen fabricceeren uit de bovenste turflaag, de zoogenaamde vale
turf. Volgens de "Echo der waarheidsvrienden" heeft hij daartoe bij het Station
Helenaveen in Noord-Brabant een fabriek opgericht, welke in September in werking zal
treden.

375 18 februari 1882 **Verveningen van de Maatschappij Helenaveen in 1881**

DEURNE, 16 Febr. Gedurende het afgelopen jaar zijn door het kanaal Helenaveen 290
schepen in- en uitgevaren met een gezamenlijken inhoud van 339,50 M³. In aanmerking
nemende dat de Z.-W. vaart van 22 Juli tot 10 Aug. was gesloten, was deze
scheepsbeweging gewis niet onbelangrijk.

380 27 februari 1882 **DEURNE**, c. a. 25 Febr. Blijkens het door de Maatschappij tot
vervening en ontginning van het Helenaveen onder deze gemeente, uitgebracht verslag
werden in het afgelopen jaar afgeleverd 927,848 ton turf; 8 hectaren werden in
bewerking gebracht, zoodat thans 168 hectare zijn ontgonnen. De vaste bevolking
385 bestaat uit 130 huisgezinnen met 674 zielen. Het kanaal is verlengd met 920 meter, de
totale lengte van het kanaal in de wijken bedraagt thans 36,490 meter. De haven bij
den Staatsspoorweg werd verlengd met 100 meter en is thans tot de aanluiting van den
spoorweg gereed.

390 2 maart 1882 [...] De scheepvaart, eenigszins minder dan het vorig jaar, was
gestremd van 15 Januari tot 4 Februari.

17 augustus 1882 In 1881 leverde het Helenaveen, gelegen deels in Noord-Brabant,
927,848 ton lange turf op, of 79,693 ton minder dan in 1880. Daarvoor werd een
395 oppervlakte van 25 hectaren uitgeveend, zoodat op het einde van 1881 de verveende
oppervlakte in het geheel 489 hectaren bedroeg. Van een veen waren 168 hectaren tot
bouwland en moestuinen ontgonnen. De vaste bevolking van het Helenaveen bedroeg 562
zielen, verdeeld in 108 huisgezinnen. Bovendien bevonden er zich 22 gezinnen,
bestaande uit 112 personen, aan boord van schepen.

400 5 november 1882 **HELENAVEEN**. De rekening der Maatschappij tot ontginning en vervening
der peel, genaamd Helenaveen, levert over 1881 een nadeelig saldo van ruim f43,000
op. Verschillende omstandigheden werkten daartoe samen.

405 Tengevolge van den langen winter die tot in het voorjaar aanhield, werd door de
steenfabrikanten het werk veel later dan in andere jaren begonnen, terwijl de
voortdurende regens in de maanden Augustus en September het steenbakken veel vroeger
deden ophouden. Vandaar een veel geringer verbruik van turf dan in andere gewone
omstandigheden. De Zuid-Willemsvaart was in de maand Augustus gesloten en daardoor de
410 uitvoer belet; de turfprijzen waren daarenboven het gansche jaar door zeer laag. Ook
de natte zomer van het jaar 1880 had op de rekening van het afgelopen jaar een
hoogst nadeeligen invloed.

415 22 november 1882 In de vergadering van de Noord-Brabantsche Maatschappij van
Landbouw, Afdeeling Eindhoven, gehouden op Dinsdag 14 Nov. j.1., onder leiding van
den Voorzitter den Heer van Briel, bracht de Voorzitter der onderafdeeling Stratum,
de Heer Borrenbergen, rapport uit omtrent de genomen proeven met nieuwe soorten van
aardappelen:

420 1e. *Magnum bonum*, afkomstig uit Zeeland, doch één jaar verbouwd in het Helenaveen.
2e. *Magnum bonum*, rechtstreeks verkregen uit Zeeland, van den kleigrond.
3e. *Champignon*, ook verkregen uit Zeeland.
4e. *Bohemer*, verstrekt door het Hoofdbestuur der Noord-Brabantsche Maatschappij van
Landbouw.

De eerste soort bracht op per are 580 liters, zijnde 65 hectoliters per 1/6 hectare.
De tweede soort gaf 330 liter per Are, zijnde ruim 54 hectoliters per 1/6 hectare.

- 425 De derde soort leverde 600 liter per Are of 99 hectoliters per 1/6 hectare. Het loof dezer drie soorten is langer groen gebleven dan dat van aardappelen, welke men hier gewoonlijk plant, doch is evenwel wegens ziekte gevallen. Aan de *Magnum bonum* zijn echter geen zieke knollen bevonden; terwijl de *Champignon* wel voor 2/3 gedeelte vervuurd was.
- 430 De *Magnum bonum* is een zeer gave aardappel, doch de *Champignon* is zeer ongelijk en heeft diepe oogen; maar in smaak wint deze het verre boven den *Magnum bonum*, daar hij meer van lossen aard is.
- De vierde soort, de Bohemer, is slechts met een enkelen poter door verschillende leden der afdeeling beproefd. Allen roemen de opbrengst, doch veel minder den smaak.
- 435 Het loof is klein, de knol is van ziekte vrij gebleven.
- Ook werd door den Voorzitter der onderafdeeling Stratum rapport toegezegd aangaande de verkregen uitkomsten met eene nieuwe soort van Zaaihaver en St. Jans rogge.

13 maart 1883 **Verveningen van de Maatschappij Helenaveen in 1882**

- 440 * **DEURNE**, 11 Maart. De vervening van het Helenaveen bracht in 1882 778939 tonnen turf op; 170 hectaren zijn thans in cultuur gebracht. Twee stoomfabrieken tot het maken van turfstrooisel zijn in 1882 gebouwd en thans in werking gebracht. De vaste bevolking bestond 1 Januari jl. uit 98 huisgezinnen met 502 bewoners.

- 445 28 april 1883 **Helenaveen**, 26 April. De aflevering der Veenturf geschiedt druk, tegen 22 a 23 cts. de ton, met de vracht

20 maart 1884 **Verveningen van de Maatschappij Helenaveen in 1883**

- 450 **Helenaveen**, 23 Febr. In 1883 zijn de Helenavaart afgevaren 273 schepen, met een gezamenlijke inhoud van 27,449 sloopstonden, tegen 346 schepen, met 32,650 sloopstonden, in 1882.

- Deurne**, 18 Maart. De vervening in het Helenaveen, onder deze gemeente, leverde in 1883 360,000 tonnen turf op. Behalve de 170 hectaren, in vorige jaren in ontginning gebracht, zijn in 1883 van de veengronden nog 60 hectaren met boekweit bezaaid. De vaste bevolking telt thans 511 zielen.
- 455

27 november 1884 De Heer J. van der Griendt, directeur der Maatschappij Helenaveen, heeft als zoodanig zijn ontslag gevraagd.

- 460 25 maart 1885 [...] Dat er in een achterhoekje van Noord-Brabant, waar voorheen niets dan heide en moeras bestond, tegenwoordig zooveel werk wordt gemaakt van de tabakscultuur, zou niemand denken. Bij aflevering bleek nl. dat door de gezamenlijke tabaksplanters in Helenaveen in 1884 de niet geringe partij van 66,000 pond was verbouwd. (*Echo v. Cuyk.*)

- 465 11 juli 1885 **Tabakscultuur in Nederland.**

Mijnheer de redacteur!

- In uw geacht "blad van 1 Juli, n° 157, las ik onder de rubriek *Nieuws uit Holland*, om als bewijs van welslagen der tabakscultuur op afgeveende gronden te strekken, de mededeeling dat A. P., in het Helena-Veen 66000 ponden geteeld waren.
- 470

Die mededeeling eindigt met de woorden; «Weder een nieuwe aanwijzing voor veldeigenaren van onze noordelijke, afgeveende gronden, waar men tot nu toe nooit deze cultuur heeft, beproefd.»

Het zij mij vergund hieraan een paar opmerkingen toe te voegen.

- 475 Deze tabakscultuur in de Peel (zoogenaamd Helena-Veen) is volstrekt niet nieuw. In bet verslag van den directeur der «Maatschappij tot Ontginning en Verveening van de Peel," genaamd Helena-Veen, van 6 April 1875, dus 10 jaren geleden (het oudste verslag dat ik bij de hand heb), komt met betrekking tot deze, zaak voor:
- «Evenals in het vorige jaar is de tabakscultuur goed geslaagd; het voornemen bestaat dan ook om deze cultuur van lieverlede uit te breiden, daar behalve de voordeelen, die de maatschappij rechtstreeks geniet, de daartoe aangelegde gronden een groote waarde verkrijgen en thans reeds een aantal huisgezinnen een ruim bestaan in de bewerking van de tabak vinden, wat tot welvaart der bevolking in Helenaveen zal strekken.»
- 480

- 485 In dat jaar werden slechts bebouwd 5.5 hectaren, die per hectare 2730 kilogram opbrachten.

In het verslag van verleden jaar, van 27 Mei 1884, dat mede hier voor mij ligt, komt voor:

«Nog nimmer kon de tabakscultuur-rekening op zulk een goeden uitslag wijzen als in

490 het afgeloopen jaar. Een ruim gewas van uitmuntende qualiteit enz. 14.78 hectaren
leverden gemiddeld op 1910 kilo tabak en 90 kilo zuigers per hectare."
Deze gunstige resultaten in het Helena-Veen verkregen, zijn echter geenszins een
bewijs, dat de veenderijen in de noordelijke provinciën ook daartoe zouden kunnen
geraken.
495 Ik veronderstel dat wanneer de geschiktheid en aard van den grond zich daartoe
eigenden, de nijvere bewoners van het noorden van ons land ook reeds lang tot de
tabakscultuur zouden zijn overgegaan, maar de Peel (Helena-Veen) bestaat genoegzaam
geheel uit hoog veen. De veenlaag bereikt een dikte van 1½ tot 7 meter, waaronder men
500 een vaste grondlaag vindt van zand en leem (klei), bijzonder geëigend voor de
tabakscultuur. Indien dus een voorbeeld met zulke gunstige gevolgen, na zooveel jaren
in de noordelijke streken geen navolging heeft gevonden (hetgeen ik trouwens niet
weet) moet men wel tot de gevolgtrekking komen, dat de gronden daar er niet toe
geschikt zijn.
Aangezien zich hier op Java ook nog belanghebbenden in het Helena-Veen bevinden, zal
505 het mij zeer aangenaam zijn deze regelen door u opgenomen te zien.

E. A. M. Carp.
Mede-Hoofdoprichter van genoemde Maatschappij.
Bayeman, Probolinggo, 7 Juli 1885.

510 6 mei 1886 **Verveningen van de Maatschappij Helenaveen in 1885**
De veenderij te Deurne leverde in 1885 ruim 1 miljoen ton turf, waarvan de helft
voor de fabricage van turfstrooisel bestemd was. In het Helenaveen werden 857,743 ton
turf gestoken, en zeven HA. uitgeveende grond tot bosch aangelegd.

515 29 maart 1886 Deurne, 26 Maart. De veenderij dezer gemeente leverde in 1885
1,080,000 tonnen turf, waarvan 580,000 eerste qualiteit; de overige 500,000 tonnen
waren tot het maken van turfstrooisel. 1.38 H. A. veengrond werd in cultuur gebracht.
In het Helenaveen onder deze gemeente, werden in 1885 857,743 tonnen turf gestoken,
520 waarvan 245,032 lange of 1set qualiteit. Grond werd aldaar niet ontgonnen, doch 7 H.
uitgeveende grond werd tot bosch aangelegd. De vaste bevolking van het Helenaveen
telt thans 109 huisgezinnen met 577 bewoners.

525 14 december 1886 [...] Te Woudenberg en te Nijkerk werd nog niets verkocht, evenmin
te Helenaveen, in Noord-Brabant, waar ongeveer 80,000 halve Kilo's geteeld werden. Te
Helenaveen is het gewas zeer goed geslaagd; het bestgoed heeft echter een weinig van
hagel geleden.

530 6 mei 1888 **Verveningen van de Maatschappij Helenaveen in 1887**
In het Helenaveen onder Deurne zijn thans in cultuur gebracht 150,6392 hect.
bouwland, 66,6291 hect. bosch en 3,0670 hect. westlandsche tuin.
In 1887 leverde de verveening 300,800 ton lange- en 347,400 ton grauwe turf. Er
werden afgeleverd 268,602 ton lange turf, 210,093 ton kluiten en 16,183657 KG.
turfstrooisel.

535 15 mei 1889 **Verveningen van de Maatschappij Helenaveen in 1888**
– **Maatschappij Helenaveen.** Uit het verslag over 1888 blijkt, dat in dat jaar 352,670
ton zwarte turf en 819,000 ton vale of grauwe turf voor turfstrooisel werden
gegraven. Er werden 286,130 ton zwarte turf en 154,763 ton afval van zwarte turf
540 afgeleverd. Men ging geregeld met de ontginning der gronden voort; 10 hectaren
mastbosch werden aangelegd.
Hiertoe in staat gesteld door een belangrijke geldelijke bijdrage van Z. M. den
Koning, werd een fonds gesticht onder den naam "Fonds Koning Willem III", met het
doel den landbouw en de veeteelt te helpen ontwikkelen en de welvaart te bevorderen.
545 Deze stichting, waarvan Z. M. de Koning het beschermheerschap heeft aanvaard, is voor
de ontwikkeling fan Helenaveen van groote waarde te achten. De bevolking van
Helenaveen bestond op 31 December 1888 uit 617 zielen.
De vervening der gemeente Deurne bedroeg 568,501 ton zwarte en 1,068,320 ton vale
turf. Aan de beide fabrieken van de firma's Feder Wolff & Co. en Steeg & Esser werden
550 te samen 192,000 kub. meter vale turf tot strooisel verwerkt. Van den uitgeveenden
grond werd 2.17 hect. in cultuur gebracht, terwijl een grindweg werd aangelegd van
het kanaal naar den prov. weg Deurne-Liessel.

3 januari 1888 De turfstrooiselfabriek te Nieuw-Amsterdam (Dr.) is in publieke

555 veiling aangekocht door de heeren Van der Griendt te Helenaveen (N.-B.) voor de som van f6259.

2 juli 1888 Gedurende de laatste dagen is het vaarwater in den Rijn nog belangrijk verbeterd, en bedroeg in de afgelopen week gemiddeld 11 voet. Thans is het water
560 vallende. De scheepvaart blijft levendig, en de aanvoer van turf aan de steenfabrieken blijft geregeld aanhouden.
Te Renkum zijn voor het eerst ook eenige ladingen turf uit Helenaveen (N. B.) aangevoerd.

565 2 juli 1888 Morgen, Zondag 1 Juli, zal de Heer J. J. van Tol, te Helenaveen (N.-Br.), den dag herdenken waarop hij vóór 25 jaren in dienst trad als briefvengarder. De aard zijner werkzaamheden is sinds dien tijd, door het verbeteren van de wegen en door het toenemende postverkeer, aanmerkelijk gewijzigd, doch de Heer Van Tol is er onder alle omstandigheden in geslaagd zich de algemeene achting te verwerven en die
570 te behouden.

1 maart 1889 **Helenaveen.** Omtrent den financieelen toestand der Mpij tot ontginning en vervening der Peel, genaamd Helenaveen, weidt aan de *N. R. Ct.* bericht: In het afgelopen jaar is de financieele toestand der Mpij. opnieuw verbeterd. Er werd eene
575 winst behaald van f57,000. Van deze som wordt f27,000 gereserveerd voor afschrijvingen; f5000 moet volgens de statuten in reserve gestort en aan tantièmes uitgekeerd worden, zoodat f25,000 ter uitkeering overblijft, makende f18 per aandeel van f 500.

In het vorig jaar werd de restant obligatieschuld der Maatschappij ad f45,000
580 afgelost.
Nu reeds gesloten overeenkomsten van verkoop voor 1889 verzekeren over het loopende jaar eene belangrijk grootere winst, terwijl dan ook weder aan de aandeelhouders zal ten goede komen het voor afschrijving op de bezittingen der maatschappij gereserveerde, in den vorm van eene niet onbelangrijke terugbetaling op het kapitaal.
585 De, bij eenige jaren geleden vergeleken, zoozeer verbeterde toestand der maatschappij kan grootendeels worden toegeschreven aan de reusachtige ontwikkeling der turf strooiselnijverheid. Het debiet is van 5,000.000 KG. tot 30,000,000 in het laatste jaar gestegen, en het toenemende verbruik maakt, bij stijgende prijzen, dezen tak van nijverheid tot een der belangrijkste, die door de Maatschappij worden gedreven.

590 12 maart 1890 **Verveningen van de Maatschappij Helenaveen in 1889**

In de veenderij der gemeente Deurne (N.-B.) en in 't Helenaveen werden in 1889
gegraven: 87,500 M3 lange turf en 387,150 M3 grauwe turf voor turfstrooisel en
afgeleverd: van de eerste soort 126,230 M3 en van de tweede soort 388,910 M3.
595 Van den uitgeveenden gemeentegrond zijn 7.52 hect. voor tuin- en bouwgrond in cultuur gebracht.

De vaste bevolking van 't Helenaveen bestaat thans uit 139 huisgezinnen met 760
personen van welke 393 mannen en 367 vrouwen.
Het Deurnesche kanaal werd in 1889 bevaren door 214 schepen, metende 15,287 tonnen;
600 de Helenavaart door 211 schepen, metende 24,392 tonnen.

26 maart 1889 Met dankbaarheid en een tevreden gevoel, zooals het Dagblad zegt, heeft het volk 's konings verjaardag gevierd, daar de berichten omtrent de gezondheid van zijne majesteit in de laatste dagen te voren wat gunstiger waren. Men zou ook
605 kunnen beweren, dat juist als andere jaren naar de parade ia gekeken en naar het vuurwerk en dat draaimolen en poffertjeskraam in het Voorhout evenveel volk trokken als anders. En geen wonder, daar de smart over 's konings ziekte meer. uit het verstand dan uit het hart voortkomt. Ware dit laatste het geval, dan zou men ook niet de onkieschheid hebben thans reeds op eene eerstdaags alhier te houden openbare
610 verkooping van historische portretten en handschriften twee brieven te doen, die in 1848 door den koning, toen nog kroonprins, aan een musicus te Parijs werden geschreven over de revolutie van dat jaar en over den schouwburg hier in den Haag. Intusschen heeft ditmaal de koning op een der dagen, dat hij zich wat beter voelde, een som van f 31000.- geschonken aan het Helenaveen, om als zelfstandig fonds daar
615 den landbouw ten nutte te komen.

4 mei 1889 Bij de stierenkeuring te Asten (L.) is aan den stier, die onlangs door Z. M. den Koning aan de "Maatschappij Helenaveen" ten geschenke werd gegeven, met algemeene stemmen de eerste prijs toegekend.

620

9 juni 1889 **Wageningen**, 8 Juni. **Tabak**. De laatste dagen was de handel van weinig beteekenis. Alleen te Elst (bij Amerongen) werden eenige partijen 1888er bestgoed verkocht tegen den geringen prijs van f7.50 per 50 KG. Op verschillende plaatsen bleef van het laatste Tabaksgewas alles nog onverkocht, als te Wageningen nog circa 180,000 en te Nijkerk pl.m. 300,000 halve kilo's, terwijl te Woudenberg en Helenaveen de gewassen van 1887 en 1888 nog in handen der planters bleven.

625

26 april 1890 - **De Maatsch. Helenaveen** keert over 1889 een dividend uit van f23 per aandeel.

630

11 augustus 1890 Omtrent het tabaksgewas wordt ons uit Wageningen het volgende gemeld: In de Betuwe en onder Rhenen, Elst en Amerongen is het grootste gedeelte van het zandgoed geoogst. Het gewas staat flink te veld, doch als het weer nu gunstig blijft, zal de laat gepoote tabak te prefereeren zijn boven de vroege, die te weinig zon heeft gehad. Op vele plaatsen blijft de tabak van vorige jaren nog onverkocht, o. a. te Valburg, Elst (Betuwe), Kesteren, Nijkerk, Helenaveen, Wageningen enz. Alleen te Rhenen, Elst en Amerongen bleven nog circa 160,000 halve kilo's in handen der planters.

635

Te Wageningen wordt dit jaar nog niet het 1/10 gedeelte verbouwd van vorige jaren.

640

17 april 1891 **Verveningen van de Maatschappij Helenaveen in 1890**

In de te 's-Bosch gehouden jaarlijksche algemeene vergadering van aandeelhouders der Maatschappij Helenaveen waren tegenwoordig 887 aandeelen, uitbrengende 102 stemmen. De voorzitter-commissaris schetste in korte doch gevoelvolle woorden het vele goede, door wijlen Z. M. koning Willem III aan de Maatschappij gedaan, waarvan het fonds voor de arbeiders te Helenaveen, dat zijn naam draagt, ook in de toekomst het sprekend bewijs zal blijven. Vervolgens werd de rekening van 1890 goedgekeurd en vastgesteld en het dividend bepaald op f14 per aandeel. Uit het verslag van den directeur bleek o. a. dat de turfstrooisel nijverheid in het afgelopen jaar in niet zoo gunstigen toestand verkeerde als in 't jaar te voren, ten gevolge van een overvloedigen stroo-oogst en van grooter aanbod dan vraag.

645

16 november 1891 [...] De tabakscultuur is dit jaar weer belangrijk verminderd. Te Helenaveen, Wageningen, Woudenberg, Velp en De Steeg wordt in 't geheel geen tabak meer verbouwd. [...]

650

1 december 1892 **Verveningen van de Maatschappij Helenaveen in 1892**

MEIJEL. 28 Nov. Een groote bedrijvigheid heerscht tegenwoordig te Helenaveen in de Peel. Vijf fabrieken werken dag en nacht en zenden haar product - turfstrooisel - de wijde wereld in. Pl. m. 200 werklieden vervaardigen in een etmaal 50 à 60 waggons turfstrooisel, d. i. pl. m. 3½ millioen kilo per week, die niet alleen naar Duitschland, naar België, Frankrijk en Engeland worden verzonden, maar zelfs den wijden Oceaan oversteken en van New-York naar San-Francisco getransporteerd worden. Voeg bij deze fabriek arbeiders een gelijk getal turfvletters (aanvoerders) en een nagenoeg tweemaal zoo sterk korps turfdragers, en men kan zich een denkbeeld vormen van het leven en de beweging, die deze uitgebreide industrie met zich brengt. Met vreugde kunnen wij dan ook den materiëelen vooruitgang dezer veenkolonie constateeren, met welgevallen in 't verschiet een aanvallig dorpje begroeten, dat binnen enkele jaren in de eens zoo woeste en onherbergzame "Peel" aan de halte Helenaveen zal verrijzen.

660

665

27 juni 1892 Tot directeur der Maatschappij "Griendtsveen", te Helenaveen, is benoemd: de Heer J. C. van de Blocquery, te Geldermalsen.

670

13 november 1893 - Uit Helenaveen:

Dank aan het enorme gebruik, dat in Duitschland en vooral in de Rijnprovincie in Zuid-Duitschland, van het turfstrooisel gemaakt wordt, heeft deze industrie een ongekende vlucht genomen. In den loop van dit jaar, alzoo in 10 maanden, werden van hieruit naar Duitschland verzonden niet minder dan 6000 waggons van 10,000 kg., tegen 3800 waggons in 1892, 3700 waggons in 1891 en 3000 waggons in 1890.

675

Zooals uit het bovenstaande blijkt, bedraagt de omzet van dit jaar bijna het dubbele van 1892. Het is dan ook voor de turfstrooisel-industrie een bijzonder gunstig jaar. Niet alleen dat de prijzen ruim 80 pCt gestegen zijn, ook de kosten van het vervoer zijn beduidend minder geworden. Door de Duitsche spoorwegen toch zijn sedert Juni de vrachtlouwen op dit artikel met 25 pCt. verminderd, terwijl voor zendingen naar de

680

685 Rijnprovincie, als zijnde daar door het misgewas het meeste gebrek aan stroo, nog bovendien 25 pCt. reductie werd toegestaan.

31 maart 1894 **Verveningen van de Maatschappij Helenaveen in 1893**
Verveningen.

690 Omtrent de verveningen in Noord-Brabant kan over 1893 het volgende worden medegedeeld:

De veenderij onder Deurne leverde 115,826M3 zwarte- en 328,000 M3 vale of grauwe turf voor turfstrooisel; afgeleverd werden 109,191 M3 zwarte- en 201,842 M3 grauwe turf. Thans zijn ruim 812 hectaren ontgonnen, waarop, voor zoover ze voor cultuur bestemd

695 zijn, gewone tuinvruchten, aardappelen, rogge en haver worden geteeld. Ook in het Helenaveen onder genoemde gemeente, werd de vervening geregeld voortgezet. In 't geheel werden vergraven 43,695 M3 zwarte en 923,930 M3. vale of grauwe turf voor turfstrooisel; afgeleverd werden 31,790 M3 zwarte turf en 314,738 M3. grauwe turf tot turfstrooisel verwerkt. Bij gebreke van geheel uitgeveenden grond werd met

700 in cultuur brengen niet voorbijgegaan. De bevolking van Helenaveen bestond einde 1893 uit 157 gezinnen, tellende 894 personen.

De vervening onder Asten is in exploitatie bij de Maatschappij "Griendtsveen" te Rotterdam. Aldaar werden 514,200 M3. grauwe turf gegraven en 37,381,000 KG. tot turfstrooisel verwerkt.

705 29 juni 1942 **Verveningen van de Maatschappij Helenaveen in 1942**
VEENDERIJ IN DE PEEL. Levert straks duizenden ha nieuw bouwland.

Het Algemeen Handelsblad schrijft over een bezoek aan de Peel het volgende:

710 Een harde blauwe lucht, waarin witte wolken drijven, welft zich over het wijde land van de Peel. Dit veenlandschap is niet zoo eentonig als het veengebied elders wel eens kan zijn. Overal ziet ge berkenstammen zilveren, die iets vriendelijks aan dit land geven. Het wolgras staat nu op z'n mooist en er zijn zelfs gebieden waar de wilde zuring op een zandig strookje roode plekken teekent in het sombere bruin van den bodem.

715 Wij rijden door Helenaveen en vinden het de vriendelijkste veenkolonie op aarde De Helenavaart werd niet druk meer bevaren door turfschepen. Hier en daar pronken zelfs waterlelies. Onbruikbaar is zij daarom niet, want zij voedt met haar water de tuinderijen, die er toe meewerken het land het vale stempel van het veen te ontnemen. De turfgravers zijn namelijk tuinders en boeren geworden toen er met meer verveend

720 werd. Toen dan ook de veenderij weer ter hand moest worden genomen, moest zulks geschieden met fabrieksarbeiders uit De Grontmij. organiseert dezen arbeid voor de fabrieken, die hier brandstof graven. Het vervenen geschiedt machinaal en ook met de hand. Het was eerst moeilijk werk voor

725 textielarbeiders, doch zij hebben het aardig geleerd en de meesten maken een goed loon.

Ook de gemeente Deurne, die zelf een turfstrooiselfabriek heeft, verveent weer sterk. Daar wordt nu machinaal verveend, hetgeen in de Peel nog nooit was gebeurd, liefst zes machines zijn er tegelijk aan het werk gezet. Het eigenlijke werk geschiedt door de Grontmij., evenals voor de fabrieken. Bij Helenaveen worden zoo 500, in het

730 Mariaveen 760, bij Venraij 1000 en bij Sevenum 1000 h.a. onderhanden genomen. Een nieuwe breede weg wordt door het veen gebaad, die het land zal ontsluiten. Door deze nieuwe vervening komt er onder Helenaveen plaats voor een 50-tal nieuwe boerderijen. Onder Venraij komen er 80, die door de gemeente zullen worden verhuurd.

735 Wij gaan door het nieuwe land van Venraij. Aan de eene zijde van den weg het land, dat nu zijn tweede gewas draagt. Aan de andere zijde de tweede uitzaai. Duidelijk valt het onderscheid te zien. Het tweede gewas te prachtig. Het is meest rogge, die hoog opgeschoten is, al heeft zij aan bemesting niet ontvangen wat zij anders gekregen zou hebben. Een tweede gewas is altijd beter dan een eerste bij een ontginning. De boerderijen zijn nog niet verzezen hier. Langs den nieuwen weg zien

740 wij hier en daar hooger gelegen plekken, waar meestal aardappelen groeien. Daar zullen later boerderijen worden gebouwd. Dit land is prachtig ontgonnen. Door 60 a 80 cm. diep te spitten en alle oneffenheden weg te werken, is het land volkomen geëgaliseerd en zitten er ook geen harde banken meer in den grond. Hooggelegen zand, dat niet geschikt is voor ontginning, krijgt een

745 bosch, dat behalve het natuurschoon de voorziening met mijn- en geriefhout zal dienen. Hoe goed het land bewerkt is zien we later als wij voorbij IJsselstein komen, een Peel-dorp, dat niet veel ouder dan een kwart eeuw is. Het land hier omheen is indertijd met den stoomploeg ontgonnen. De ploeg legt het af tegen de spade.

750 Oneffenheden worden niet weggewerkt. Daardoor liggen er vaak slechte plekken in het land, waar de stand van het gewas achterblijft bij de overige deelen. Zulks dan nog afgedacht van de minder diepe bewerking van den bodem, die zich eveneens wreekt. Ontginning en herontginning zijn werken, die aangewezen blijven om met de hand te worden uitgevoerd. Dit middel tot bestrijding der werkloosheid loont echter den

755 arbeid, doordat het een goede opbrengst uit den grond haalt. Particulieren zijn zelden in staat dit werk voor eigen rekening te laten uitvoeren. Vroeger is er heel vaak onvoldoende ontgonnen. Op dat land leidt de boer vaak een noodlijdend bestaan. Het bewijs is geleverd, dat er beter ontgonnen kon worden. Daarvan profiteeren de boeren, die op het nieuwe land komen te zitten, maar ook de omgeving waar zij zich

760 vestigen, waar nieuwe werkgelegenheid ontstaat voor landarbeiders en voor ambachtsbedrijven. Behalve tot groote lichamen, die complexen grond hier hebben liggen, is het ook tot de boeren, die soms 1 a 2 h.a. woesten grond naast hun land hebben liggen, in Brabant allang doorgedrongen, dat zij dien moeten laten ontginnen op de goede wijze. Vele boeren krijgen er zoo wat nieuw, goed ontgonnen land bij,

765 hetwelk hun meer bezigheid op hun bedrijf en een beter bestaan geeft. Brabant bezit nog 3600 h.a. onontgonnen hoogveen, meest in deze streek gelegen, waar straks het veen overgaat in zand en hei van de Peel, waarvan een groot deel kan worden ontgonnen.

Personenregister

J. van de Griendt.....	1
Nicolaas van de Griendt te 's-Hertogenbosch.....	3
George Carp te Breda.....	3
J. DECKERS.....	3
Rector T.L. [Theodorus] van de Eijnde.....	4
Nuijts, Josephus Martinus.....	4
Clemens d'Haene.....	4
Heer van Briel.....	7
Heer Borrenbergen.....	7
E. A. M. Carp.....	9
Heer J. J. van Tol, te Helenaveen.....	10
J. C. van de Blocquery, te Geldermalsen.....	11

770